

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 573/2022 rd

Svar på skriftligt spørgsmål om polisens utdragna förundersökningar och rättssäkerheten för parterna i förundersökningar

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørgsmål SS 573/2022 rd undertecknat av riksdagsledamot Sanna Antikainen /saf m.fl.:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att effektivisera förundersökningsprocessen så att brottens åtalsrätt för dem som undersöks inte hinner preskriberas,

ämnar regeringen öka polisens resurser för att förkorta förundersökningstiderna och minska arbetsmängden för brottsutredare,

vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att förbättra rättssäkerheten för parterna i en utdragen förundersökning och

ämnar regeringen prioritera förundersökningen av sexualbrott och andra våldsbrott i synnerhet då de riktar sig mot barn?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

Enligt statsminister Sanna Marins regeringsprogram är målet att öka polisens, åklagarnas och domstolarnas resurser så att behandlingstiderna för hela den rättsliga processen förkortas (förundersökning, åtal och domstolsbehandling till lagakraftvunnen dom). Målet är också att påskynda behandlingen av brottmål genom att säkerställa ett bättre samarbete mellan åklagaren och polisen.

I enlighet med regeringsprogrammet har antalet poliser under regeringsperioden höjts till cirka 7 540 årsverken, medan antalet 2018, innan regeringsperioden började, uppgick till 7 200 årsverken. Enligt Polisstyrelsens bokslutsuppgifter var antalet årsverken inom brottsbekämpningen 3 700 år 2018 och 3 900 år 2021. Ur ett resursperspektiv är utvecklingen positiv, även om den ännu inte har varit tillräcklig med tanke på de operativa behoven.

I redogörelsen för den inre säkerheten som beretts av inrikesministeriet och som sträcker sig över regeringsperioden (Statsrådets publikationer 2021:48) har man uppskattat att högklassiga polis-

tjänster förutsätter 8 200 poliser 2030. Även i den nyligen publicerade redogörelsen för rättsvården (Statsrådets publikationer 2022:67) har det identifierats att en stabil och fungerande rättsstat behöver dess myndigheter tillräckliga resurser.

I den externa verksamhetsmiljön har det skett betydande förändringar som har lett till att utmaningarna inom polisens brottsbekämpning har kumulerats på längre sikt. Utöver det ökade antalet brott har brotten bland annat blivit allt mer datatekniska, komplicerade och internationella. Till exempel vid utredning av dataintrång kan det finnas tusentals målsägande att höra i förundersökningen. Utredningen av brott tar således allt längre tid, även på grund av förundersökningens formbundenhet. Genom samverkan mellan olika faktorer har utredningstiderna ökat och utredningsprocenten för brott har försämrats.

För att förbättra nuläget har polisen inlett åtgärder för att trygga tjänsterna inom brottsbekämpningen på ett jämlikt sätt. De syftar också till att utveckla brottsbekämpningen och förundersökningen på ett övergripande sätt. Polisen har redan vidtagit organisatoriska och verksamhetsprocessrelaterade utvecklingsåtgärder både nationellt och regionalt. Till exempel har man genom att utveckla den elektroniska brottsanmälan strävat efter att minska mängden mekaniskt arbete för polisen och förbättra innehållet i medborgarnas brottsanmälan med tanke på den senare behandlingen. Likaså syftar utvecklingen av det elektroniska förundersökningsprotokollet till att förenhetliga verksamheten och förbättra kvaliteten. Förbehandlingsverksamheten vid dagliga brott har en betydande inverkan på statusens för polisens utredning och i synnerhet på hanteringen av stora fall, och därför håller polisen på att förenhetliga förbehandlingsverksamheten på riksnivå. Genom att effektivisera användningen av principen om så kallad oavbruten behandling, det vill säga modellen för snabbundersökning, strävar man också efter att påskynda förundersökningsfasen i enkla fall. Man har också fäst uppmärksamhet vid personalens arbetshälsa. Polisstyrelsen har i sin resultatstyrning för 2023 betonat tillgodoseendet av de lagstadgade skyldigheterna och förbättringen av brottsutredningen, i synnerhet genom att utveckla den grundläggande utredningens tillstånd, kompetens, kvalitet och ledarskap. Utvecklingsåtgärderna fortsätter alltså, men effekterna av dem syns först på längre sikt.

För att utveckla förundersökningen behövs också en mer omfattande utveckling av straffprocessen, vilket motsvarar förändringarna i verksamhetsmiljön. Redan tidigare under regeringsperioden har man genomfört ett utredningsarbete som granskar hur straffprocesskedjan fungerar (Justitieministeriets utredningar och anvisningar 2020:6). Utifrån utvecklingsförslagen i rapporten tillsattes en arbetsgrupp för att effektivisera straffprocessen, vars betänkande publicerades den 18 mars 2022 (Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2022:14). Som en fortsättning på dessa har justitieministeriet den 30 september 2022 tillsatt en arbetsgrupp för att utvärdera metoder för att göra förundersökningen och straffprocessen smidigare (VN/24963/2022). Arbetsgruppen kommer att utvärdera åtgärder för att ytterligare göra behandlingen av brottmål smidigare i hela straffprocesskedjan. Arbetsgruppen ska också granska de faser

och åtgärder i förundersökningen och straffprocessen som skulle kunna avskaffas eller effektiviseras för att påskynda behandlingen utan att parternas rättssäkerhet äventyras. Arbetsgruppens mandatperiod löper ut den 30 mars 2023.

Dessutom har inrikesministeriet för att trygga polisens verksamhetsområde och dess verksamhetsförutsättningar också inlett stabiliseringsåtgärder för verksamhetsområdet, genom vilka man även verkställer rekommendationerna i utredningen om polisens anslag (Inrikesministeriets publikationer 2022:24). Målet med stabiliseringsåtgärderna är att säkerställa att polisen även i framtiden har förutsättningar att klara av sin lagstadgade uppgift i enlighet med ett föränderligt samhälles förväntningar.

I lagen om gottgörelse för dröjsmål vid rättegång (362/2009) föreskrivs om en parts rätt till gottgörelse om rättegången fördröjs. Som dröjsmål beaktas också förundersökningens längd, men den täcker inte situationer där åtal inte väcks. Riksdagens justitieombudsman har i sitt avgörande (EOAK/1510/2021) lyft fram täckningen i 5 kap. 6 § i skadeståndslagen. Vid justitieministeriet pågår ett författningsprojekt (OM045: 00/2021) där man utreder ett offentligt samfunds ersättningsansvar och bland annat införandet av bestämmelser om gottgörelse vid kränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i skadeståndslagen (412/1974). Tidsfristen för arbetsgruppen som bereder reformen är den 30 november 2022.

Regeringen har överlämnat en proposition till riksdagen (RP 144/2022 rd) där det föreslås ändringar i lagstiftningen för att påskynda behandlingen av brott mot barn. Enligt förslaget ska förundersökning göras i brådslande ordning om brottet som begåtts är ett sexualbrott eller riktar sig mot liv, hälsa, frihet, integritet, frid eller heder.

Helsingfors 24.11.2022

Inrikesminister Krista Mikkonen